

- NAWIASKY: Hans Nawiasky: Bayerisches Verfassungsrecht München, Berlin und Leipzig 1923
- NBA 1871: A Német Birodalom 1871-es Alkotmánya (Forrás: Huber I. 2. kötet)
- NEMZETKÖZI KÖZJOG: Nguyen Quoc Dinh-Patrick Daillier-Alain Pellett-Kovács Péter: Nemzetközi közjog Osiris Kiadó, Budapest, 1997
- POROSZORSZÁG 1850: Die Verfassungsurkunde für den Preussischen Staat vom 31. Januar 1850 (A Porosz Állam 1850. január 31-i Alkotmánylevele) (Forrás: Huber I. 1. kötet 501. o.)
- RGBL: Reichsgesetzblatt (Birodalmi Törvénytár), a Német Birodalom hivatalos lapja
- RUTHENBERG: Otto Ruthenberg: Verfassungsgesetze des Deutschen Reichs und der deutschen Länder Berlin 1926
- SCHWARZ I.: Der neue Kirchenstaat In: Deutsche Juristen-Zeitung (34. Jahrgang) 1929
- TOMCSÁNYI: Tomcsányi Móric: Magyarország közjoga. Bp., 1943
- WENZEL: Max Wenzel: Juristische Grundprobleme Berlin 1920
- WOLGAST: Die auswärtige Gewalt des Deutschen Reiches In: Archiv des öffentlichen Rechts (Neue Folge 5. Band) Tübingen 1923
- WRW: Weimarer Reichsverfassung (Weimari Birodalmi Alkotmány), a Német Birodalom 1919. augusztus 11-i Alkotmánya. (Forrás: Ruthenberg 7. o.)

A JOGHARMONIZÁCIÓ KÉRDÉSEI A KÖRNYEZETVÉDELMI ALAPELVEK TÜKRÉBEN

SZIKORA VERONIKA¹

A környezetvédelem témájának akárcsak egy szeletét is nagy kihívás áttekinteni. Egy új, dinamikusan fejlődő tudományág, amelynek hajtásai egy töről fakadnak, de utolérhetetlen gyorsasággal szaporodnak és fejlődnek tovább.

Kiszakítottam egy gondolatkört, amely sérelmet szenved a témából való kiragadástól, de még így is képes önálló életet élni, ami azonban nem teljes értékű.

Az alapelveket körbejárom, több szempontból vizsgálom, az egyes forrásokat belülről szemlélve mutatom be a témát.

Az írás egy gondolatívet követ, amelynek néhány pontját kiemelem és nagyító alá helyezem. Ezek a következők szerint rendeződnek:

1. Bevezető	-	az alapelvek jelentősége
2. Nemzeti Környezetvédelmi Program	-	vélekedése a témában, a fenntartható fejlődés, mint kiemelt jelentőségű elv bővebb kifejtése
3. ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság	-	egy kanyar az előző gondolattól, nemzetközi érintéssel
4. Alkotmány	-	bizonyítja, hogy az ország "első törvénye" sem felejtkezik meg a környezetvédelemről
5. Nemzeti Környezet- és Természetpolitikai Konceptió	-	a programszerű tervezésről - még egyszer
6. Környezetvédelmi törvény	-	az "alaptörvény" alapvető passzusai
7. Az Európai Unió környezetjoga	-	akcióprogramok (az elsőtől az utolsóig, a hagyományhűség és az "új szelek" jegyében)

¹ DR. SZIKORA VERONIKA
doktorjelölt
Miskolci Egyetem, ÁJK, Közigazgatási Jogi Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros

1. Alapelvek

A Európai Közösség környezetvédelmi politikájának alapelveit már az 1995-ben elfogadott hazai környezetvédelmi törvény is deklarálja, tehát ezek az elvek a magyar környezetvédelmi politika számára meghatározók. A már elkészült és készülő konkrét környezetvédelmi, természetvédelmi, illetve más ágazati jogszabályok szintén figyelembe veszik az Európai Unió környezetvédelmi jogalkotási és környezetpolitikai alapelveit.

Jogi alapelvek

A jogban számos normatív szabály van a jogszabályokon kívül, amelyeket a törvények nem tartalmaznak, ezek az úgynevezett íratlan viselkedési szabályok.

A legfontosabbak közé tartoznak a jogi alapelvek. Számos a környezetre vonatkozó jogi alapelv jelentős szerepet játszik a környezetvédelmi jog érvényesítésében.

²Az Európai Bizottság a közép- és kelet-európai társult országok csatlakozásának környezetvédelmi vonatkozásait vizsgálva hangsúlyozza, hogy a Közösség környezetvédelmi politikája a fenntartható fejlődést célozza meg, amely a környezetvédelemnek az EU ágazati politikába való integrálásán, a megelőzés elvén, a szennyező fizet elvén, a környezeti kárnak a károkozás eredeténél történő orvoslásán, valamint az osztott felelősségen alapul.

Ennek a politikának a folytatására van szükség a bővítés után is. Ugyanakkor számot kell vetni azzal, hogy a közösségi környezetvédelmi politika megvalósításának jelenlegi szakaszában a tagországokban még meglévő problémáknál sokkal súlyosabbak a csatlakozó országok környezetvédelmi gondjai. Az alapvető környezetpolitikai elvek – a fenntartható fejlődés követelménye, az elővigyázatosság elve, a megelőzés elve stb. – irányadók voltak a Nemzeti Környezetvédelmi Program és a kapcsolódó szakprogramok előkészítésénél is.

2. Ezekkel a Nemzeti Környezetvédelmi Programban³

"A program stratégiai alapelvei"⁴
cím alatt találkozhatunk

2.1. Az elővigyázatosság elve

A termelési rendszerek újabbak, és egyre bonyolultabbak, a technológiák alkalmazása során egyre nő a környezeti hatásokra vonatkozó bizonytalansági tényező. A súlyos vagy visszafordíthatatlan környezeti károk bekövetkezésének kockázatát csökkenteni

² lásd : Az Európai Bizottság véleménye a csatlakozó országokról <http://www.meh.hu/defhu.htm>

³ Az Országgyűlés 83/1997. /IX.26./ OGY határozata a Nemzeti Környezetvédelmi Programról Magyar Közlöny 1997/82. szám

⁴ Nemzeti Környezetvédelmi Program Magyar Közlöny 1997/82. szám 5839-5840.old.

kell. Ennek érdekében alkalmazni kell az elővigyázatosság elvét, amelynek érvényrejutása megakadályozza az előbb említett esetek kialakulását.

A Program nevesít is ilyen eseteket: a vegyi anyagokkal kapcsolatos problémák, a nukleáris biztonság kérdései és a hosszabb távon fenyegető globális éghajlatváltozás.

2.2. A megelőzés elve

A fenntartható fejlődés irányába való előrelépéshez szükséges ezen elv érvényesülése. A megelőzés fontos, ui.

- általában lényegesen gazdaságosabb megoldás az utólagos beavatkozásoknál
- vannak olyan esetek, főleg a természeti értékek területén, ahol az eredeti értékek semmilyen ráfordítással sem állítható helyre

A megelőzés elve megköveteli, hogy a környezetvédelem segítse és befolyásolja a technológiai fejlődést, részt vegyen annak támogatásában. A környezetvédelemnek ösztönöznie kell a környezettudatos irányítási módszerek bevezetését.

Megoldásra vár a környezetbarát termékek elterjesztése, és a jelenleg használt, környezeti problémákat okozó anyagok helyettesítése.

2.3. A fenntartható fejlődés

Szempontok:

- a környezeti értékek fenntartása / a piac által nem kellően
- a jövő generációért érzett felelősség értékelhető /

A társadalom fenntartható fejlődése

A környezet fenntartható használata ===== az emberi élet minőségének javítása

DE! a természeti erőforrások és a fenntartható ökológiai rendszerek teherbíró és megújuló-képességeinek határain belül

tehát

Az egyensúlyt meg kell tartani !!

Az elveknek a különböző szinteken érvényesülniük kell:

- helyi
- regionális
- globális

A fenntartható fejlődés elvéből eredő igények több területen megjelennek. Az előzőekben ismerkedtünk a Nemzeti Környezetvédelmi Program ezen témával foglalkozó részeivel.

Maradjunk továbbra is ennél a gondolatnál, de fűzzük tovább a gondolatsort mások nézőpontjának megismerésével!

A Maastrichti Szerződés⁵ környezetvédelemre vonatkozó passzusai között a legfontosabb követelmény a fenntartható gazdasági növekedés⁶ megfelelő térnyerése.

A "fenntarthatóság felé"⁷ elnevezésű politikai és cselekvési programot 1992. márciusában fogadták el.

Ez a Közösség stratégiáját és programját tartalmazza, amely a környezet és a fenntartható fejlődés kihívásaira vonatkozik.

A fenntartható fejlődéssel kapcsolatban felvetődő kérdések egyrészt ágazati, másrészt ágazatközi körben keresendők⁸.

3. Az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság⁹ munkaprogramjának központi elemei:

- földhasználat, elsivatagosodás, az erdők és a biológiai sokféleség
- a légkör, az óceánok és a tengerek
- az egészség, az emberi települések, az édesvízkészletek
- mérgező vegyi anyagok és a veszélyes hulladékok

Felhívja a figyelmünket arra, hogy az ágazati témákkal külön - külön is foglalkozni kell.

3.1. A fenntartható fejlődés kritikus elemeiként a következőket sorolja:

- a pénzügyi eszközök és intézmények
- az oktatás, a tudomány, a környezeti szempontból hatékony technológiák átadása és az intézményi rendszer megerősítése
- a döntéshozó rendszerek
- a fő társadalmi csoportok szerepe a fenntartható fejlődés elérésében

Az 1992. évi ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián¹⁰ elfogadott program¹¹ szerint csak globális együttműködéssel érhető el a környezeti és fejlődési szempontok összefüggéseinek értelmezése, és az ennek megfelelő cselekvés, az ökológiai rendszerek megőrzése, az életszínvonal javítása, a társadalom biztonságos jövőjének feltétele.¹²

⁵ Az Európai Uniót létrehozó szerződés, a továbbiakban: MSZ

⁶ MSZ. 2.cikk

⁷ Towards Sustainability

⁸ lásd: A fenntartható mezőgazdaság módszereinek környezetvédelmének kérdései és bevezethetősége Fenntartható Fejlődés Bizottság 1997.

⁹ Commission on Sustainable Development, / CSD /

¹⁰ Rio de Janeiroban rendezték meg

¹¹ „Feladatok a XXI. századra” ENSZ Program = Agenda 21

¹² lásd: UNCED, 1992 a, 1/1.1

A Konferencia nyilatkozat (Agenda 21) elfogadásával zárult, amiben az országok vezetői - az USA kivételével - elkötelezték magukat a fenntartható fejlődés elve és gyakorlata mellett.

A Fenntartható Fejlődés Bizottság és Magyarország kapcsolatára és együttműködésére az Európai Unió is kíváncsi volt. Az EU- s kérdőív egyik pontja arra kérdezett rá, hogy beszámolókat benyújtottuk-e a Fenntartható Fejlődés Bizottságnak.

A kapcsolat kezdete - a Bizottság és hazánk között - 1993-ra tehető. Ebben az évben volt az első ülés, és azóta tagja Magyarország a Bizottságnak.

Erre az időpontra datálható a "Feladatok a XXI. századra"¹³ című program végrehajtására és koordinálására irányuló munkaterv kidolgozása¹⁴ is.

Magyarország aktívan foglalkozott a munkaterv országunkra vonatkozó vetületével.

A kapcsolat folyamatos, rendszeres időközönkénti "bejelentkezéssel" valósul meg.

3.2. Az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság ülészeit és hazai vonatkozásait

	ENSZ	MAGYARORSZÁG
1993	Az első megrendezett ülés, munkaterv kidolgozása az Agenda 21 Programvégrehajtására és a végrehajtás koordinálása	Magyarország aktívan foglalkozik a Programmal kapcsolatos munkaterv adta feladatok hazai vetületével
1994	Az ülés középnapján már érdemi politikai és szakirányú témák állnak	Ekkor már készült angol nyelvű hazai beszámoló az érintett szakterületek képviselőinek közreműködésével, az alábbi megvitatásra kerülő témákban az Agenda 21 megvalósításának előrehaladásával kapcsolatos kérdések, különös tekintettel a fenntartható fejlődés kritikus elemeire
1995		A nemzeti beszámoló bizonyos témaköröket tekintett át a megfelelő hazai intézmények által készített és előterjesztett elemzések alapján
1996		A Bizottság ülészeit szereplő területekre vonatkozó hazai sajátosságokat, problémákat, feladatokat, ill. az elért eredményeket vázolja.

¹³ Rio-ban elhatározott program

¹⁴ Az 1993-1997-ig terjedő időszakot fogja át

Még mindig a fenntartható fejlődésről - más aspektusból.

4. Magyarország Alkotmánya¹⁵ két vonatkozásban is rendelkezik az épített és természeti környezet védelméről:

mint különleges államcél¹⁶ → „ A Magyar Köztársaság elismeri és nevesíti
mindenki jogát az egészséges környezethez”¹⁷
érvényesíti

alapvető emberi jogként → „ az épített és természetes környezet
deklarálja a testi és lelki → védelmével valósít meg”¹⁷
egészséget, amelyet a Magyar
Köztársaság - többek között -

Ehhez kapcsolódóan említendő egy Alkotmánybírósági határozat¹⁸, amely az egészséges környezethez való jog biztosításának részeként jelöli az állam környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos kötelezettségeit. Ennek értelmében:

” az Alkotmány 18. §-ában megállapított, az egészséges környezethez való jog a Magyar Köztársaságnak azt a kötelezettségét is magában foglalja, hogy az állam a természetvédelem jogszabályokkal biztosított szintjét nem csökkentheti, kivéve, ha ez más alapjog vagy alkotmányos érték érvényesítéséhez elkerülhetetlen. A védelmi szint csökkentésének mértéke az elérni kívánt célhoz képest ekkor sem lehet aránytalan.”

A határozat rendelkezett arról is, hogy megalkotásra kerüljön az egyes védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló törvény.¹⁹

5. A Nemzeti Környezet- és Természetpolitikai Koncepció szerint - a fenntartható fejlődés központi gondolata mellett – a legfontosabb alapelvek a következők:

- a káros környezeti hatások megelőzésének elve
- az elővigyázatosság elve
- a környezeti jogok és a felelősség érvényesítése a jogalkotásban
- a környezeti szempontok beépítése a gazdaság folyamatába / a szennyező fizet és a használó fizet elve /
- a környezetpolitika regionalizálása
- a szubszidiaritás és a partneri viszony
- a természetmegőrzés

Az 1990. és az 1994. évi kormányprogramokban egyaránt jelentős hangsúlyt kapott a környezetvédelem. Az Országgyűlés 1995-ben fogadta el a Nemzeti Környezet- és Természetpolitikai Koncepciót, amely a fenntartható fejlődés irányába történő elmozdulást állította a környezetstratégia középpontjába. A Koncepció a magyar környezetpolitika 2000-ig, ill. 2020-ig terjedő prioritását is megfogalmazta.

Mottójául az Európa Megállapodások 70. Cikkét választotta²⁰, alapelvei sorában a fenntartható fejlődést, mint a "környezetpolitika központi gondolatát" az első helyen említi²¹.

Ezen elvek együttesének – különösen a megelőzés elvének vagy a szennyező fizet elvének – alkalmazása mind jobban áthatja a hazai környezetpolitikát, az elvek következetes érvényesítéséhez azonban megfelelő intézményi, ellenőrzési, szemléleti háttérre van szüksége és ezek kialakítása, illetve megerősödése hosszabb időt igényel.

Az említett elvek érvényesülése egyaránt szükséges a jogalkotás és jogérvényesítés, a központi, a területi és helyi környezeti politika tervezése és végrehajtása terén, kormányzati és önkormányzati szinten, minden érintett szakágban. Ezzel kapcsolatban jelenleg inkább a környezetvédelemnek az ágazati politikában való integrálása terén vannak elmaradásaink és teendőink.

Az alapelvek alkalmazása áthatja a környezetvédelem egészét, a háttérben jelenléte állandó.

6. Az Európai Unió kérdései között a környezetvédelmi kérdések között is találkozhatunk ezekkel. A környezetvédelmi jogalkotást szabályozó fő elvek ismertetéséhez a Környezetvédelmi törvényt²² hívják segítségül, A Kvt. a következő alapelveket fogalmazza meg²³:

- az elővigyázatosság, a megelőzés és a helyreállítás
- a felelősség
- az együttműködés
- a tájékozódás, tájékoztatás és nyilvánosság

A fenntartható fejlődést a Ktv. a következőképpen definiálja:

„ Társadalmi- gazdasági viszonyok és tevékenységek rendszere, amely a természeti értékeket megőrzi a jelen és a jövő nemzedékek számára. A természeti erőforrásokat takarékosan és célszerűen használja, ökológiai szempontból hosszú távon biztosítja az életminőség javítását és a sokféleség megőrzését.”

6.1. Az elővigyázatosság, a megelőzés és a helyreállítás a környezet védelmének első alapelveiként jelennek meg. Magukban foglalják a környezetterhelés mértékének csökkentését, a szennyezés megelőzését és a környezetkárosítás kizárását. Ezek a tényleges megelőzés szabályai.

¹⁵ A többször módosított 1949. évi XX. törvény

¹⁶ Az Alkotmány 18. §-a

¹⁷ Az Alkotmány 70/D § /1/ - /2/

¹⁸ 28/1994. /V.20./ AB hat..

¹⁹ Az 1995. évi XCIII. törvény

²⁰ Lásd: Horváth Zsuzsanna: Közelítés az Európai Közösség Jogához: az érzékeny környezeti területek intézménye Jogtudományi Közlöny 1995. nov. 500. old.

²¹ EM 70. Cikk 1.1.1. pont

²² A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény

²³ Kvt. 6§-12§

6.2. A helyreállítás kötelezettsége a környezetet veszélyeztető vagy károsító tevékenység befejezésére, az okozott környezetkárosítás megszüntetésére vagy a károsodott környezet helyreállítására terjed ki. A helyreállítás és a megelőzés összekapcsolódik akkor, ha a helyreállítás a további környezetkárosodás bekövetkezésének megelőzésére is szolgál egy olyan helyzetben, amikor részben már volt károsodás.

6.3. A környezetkárosító felelőssége, a szennyező fizet elv kiterjesztett értelmezése. Az állam környezetvédelmi kötelezettségvállalása nem azonosítható azzal, hogy az államtól kérhető csupán számon a környezetvédelmi érdekérvényesítés, hanem sokkal inkább arra utal, hogy erre az állam jogosult és köteles, mégpedig oly módon, hogy a felelősség elsődlegesen a környezetkárosítóra háruljon. A környezetvédelmi felelősség magában foglal mindenfajta helytállási kötelezettséget, kezdve az előírások betartásától, tehát a potenciális jogkövetéstől a tényleges kártérítési vagy büntetőjogi felelősség érvényesítéséig.

6.4. Az együttműködés elve az állam, illetve az azt képviselő szervezet, a környezetet használó és a társadalom között érvényesül, a Ktv. rendelkezéseinek megfelelően. A különböző jogok és kötelezettségek a legjobban akkor érvényesíthetők, ha az érintettek egymásra való tekintettel tevékenykednek, azaz együttműködés van közöttük.

A nemzetközi együttműködésnek számos lehetősége van. A bilaterális és multilaterális együttműködéstől az eseti, a szerződésben rendezett vagy a nemzetközi szervezetekben is manifesztálódó együttműködésig. A tényleges nemzetközi megoldások mellett ide kell sorolni a nemzeti intézkedések harmonizálására irányuló törekvéseket is.

6.5. A tájékozódás a környezetre vonatkozó tényeknek, adatoknak (a környezet állapotának, a környezetszennyezettségének mértékének, a környezetvédelmi tevékenységnek, valamint a környezet emberi egészségre gyakorolt hatásainak) a megismerését jelenti, amelyhez való jog mindenki számára biztosított.

6.6. A tájékoztatás a tájékozódáshoz való jogok gyakorlása érdekében megfogalmazott kötelezettség. Az állami és önkormányzati szervek számára előírt feladat, hogy a környezetre vonatkozóan adatokat gyűjtsenek, és azokat hozzáférhetővé tegyék. Emellett azonban a környezethasználónak is kötelessége az általa okozott környezetterhelésről, veszélyeztetésről tájékoztatást adnia.

A Ktv. számos rendelkezésében törekszik az Európai Unió környezetvédelmi alapelveinek, jogintézményeinek való megfelelésre. Az alapelvek részben vagy egészben kapcsolódnak a Maastrichti Szerződéssel módosított Római Szerződés a „Környezetről” rendelkező Címében ill. a másodlagos jogforrásokban, és az EK Környezeti Akcióprogram alapelveihez, szabályaihoz.

7. Az Európai Unió környezetjoga - az alapelvek tükrében

Az Európai Unió környezetpolitikai vizsgálódást a „gyökereknél” kell elkezdni.

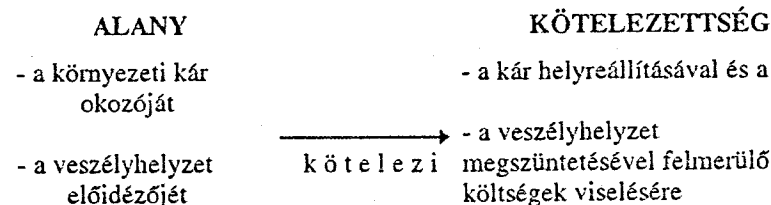
Jelenleg már az 5. Környezetvédelmi Akcióprogram - mint legújabb - a meghatározó.

Az alapelvek felállítása és deklarálása azonban már az első akcióprogram megszületésénél bábáskodott.

A pontokba szedett²⁴, és néhány szóval jellemzett alapelvek a későbbiekben is tovább élnek, és a nemzeti jogban is visszaköszönek. Ennek a magyarázata abban rejlik, hogy vannak örökérvényű alapjogok, amelyek minden országban a fundamentum alkotói, amíg mások az idők során adaptálódtak a különböző országok jogaiba.

7.1. A következő elveket rögzítette az első környezetvédelmi program²⁵ megvalósításával egyidejűleg:

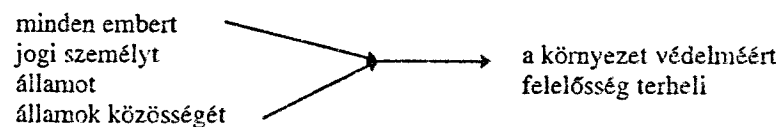
- ⇒ A megelőzés mint a környezeti veszélyhelyzetek és környezeti károk elleni védekezés leghatékonyabb eszköze
- ⇒ A természeti erőforrásokkal takarékosan kell bánni, ne veszélyeztessen a készletek kimerülése
- ⇒ A környezeti teherbíró-képességre tekintettel kell lenni a környezet terhelésénél, a szennyezési határértékek megállapításánál. Figyelmet kell fordítani a földrajzi viszonyokra, az ökológiai és természeti adottságokra, a szennyezés természetes, az elhárítás és a kezelés technikai színvonalára, a védekezés rendelkezésre álló műszaki eszközrendszer teljesítőképességére
- ⇒
- ⇒ A szennyező fizet elv

²⁴ lásd: Dr. Bakács Tibor: Glosszák az Alkotmány, a környezetjog és a jogalkotás köréből Magyar Jog 1995/5.

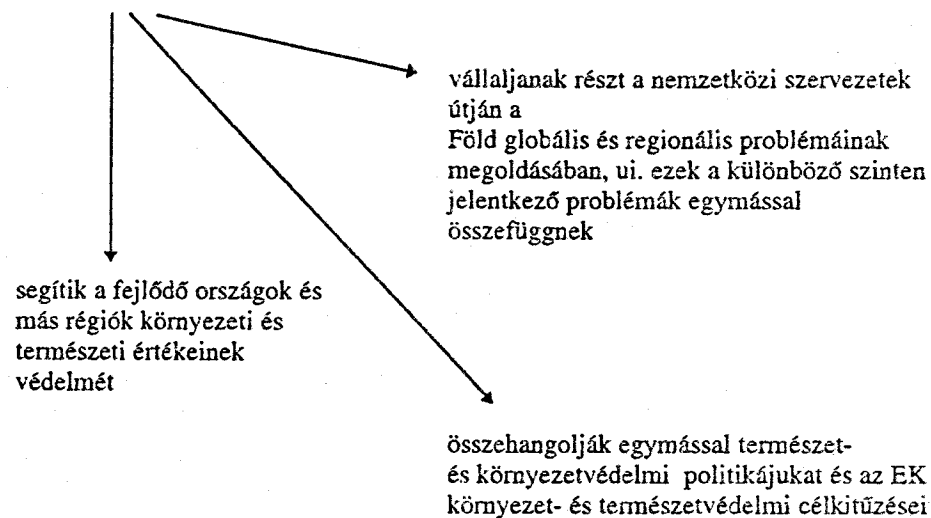
²⁵ 1973-ban az Európai Közösség 3 éves környezetvédelmi programot fogadott el az 1974 - 1976 közötti időre

⇒ Az egészséges, emberhez méltó környezet joga alapvető emberi jog
érvényesíteni jogosult:

⇒ A tudományos ismeretek a környezet és a természet védelmében fel kell használni

⇒ Az EK és tagállamai

7.2. Az Európai Közösség második környezetvédelmi akcióprogramja ²⁶:

A súlypontot a környezet terhelésének csökkentésére, a szennyezés mérséklésére helyezik.

7.3. Az Európai Közösség harmadik környezetvédelmi akcióprogramja ²⁷:

A megelőzésre és a veszélyhelyzetek elhárítására, a környezet minőségének javítására hívja fel a figyelmet. Kiemeli, hogy az egészséges környezet védelme nélkül az alapvető emberi jogokat, és társadalmi, gazdasági haladást nem lehet elérni.

²⁶ Az 1977 - 1981 közötti időszakra

²⁷ Az 1982 - 1987 közötti időszakra

7.4. Az Európai Közösség negyedik környezetvédelmi akcióprogramjában ²⁸ már lehet érezni az „új szelek” hatását.

Kialakul az egységes európai piac az EK-n belül. A környezetvédelmi politikát befolyásoló tényezők szemléletváltáshoz vezettek. Hatást gyakorolt a Rio de Janeiro-ban megrendezett „Környezet és Fejlődés” világkonferencia. A 2000. évig az Európai Unió környezetpolitikáját az „Új Stratégiák a környezet és a fejlődés számára” program határozza meg.

Az Európai Tanács 1991. évi dublini értekezletén a Közösség kormány- és államfői az „Ötödik Környezeti Akcióprogram” kidolgozására „adtak megbízást” a Bizottságnak, hogy az ezredfordulóig és azon túlra szóló keretet, és iránymutatást alkossanak.

7.5. Az Európai Unió 5. környezetvédelmi akcióprogramja

Ez a program már a Maastrichti Szerződés elfogadása után született. A környezetvédelem a fontosságához méltó helyet vívta ki magának. A környezeti politika bekerült a szerződésbe, egyre nagyobb területen nyílik lehetőség a többségi határozatokkal való szabályozásra. A Kohéziós Alap segítő kezet nyújthat a kevésbé fejlett országoknak a környezetvédelmi beruházások megvalósításához.

A megelőzés még mindig a központi kérdések között foglal helyet. Cél a környezeti veszélyhelyzetek elhárítása, a környezeti ártalmak és károk csökkentése, a környezeti állapot romlásának megállítása, a környezet minőségének javítása.

Összességében a környezet védelmére és fejlesztésére koncentrál, a jelenben és jövőben élő generációk érdekeinek szem előtt tartásával.

A legújabb Program tehát követi az alapvető célok eléréséhez vezető hagyományos utat. Mégis a megoldási technika és a szemlélet jelentősen megváltozott a korábbi Akciókhoz képest.

Olyan paramétereket hoz az előtérbe, amelyek a kevésbé fontosnak látszó kérdések közé tartoztak addig. A figyelmet a természeti erőforrások kimerítésére és a más módon történő környezetkárosításra irányítja.

A jövőbe mutat, a jövő nemzedék életfeltételeinek érdekében tevérsé szólni.

A „megosztott felelősség” ²⁹ szellemében a Program számít a társadalom valamennyi résztvevőjének hatékony közreműködésére, új társadalmi magatartásminták elterjesztését szorgalmazza.

Ennek a Programnak az idején jelenik meg a környezeti tudatosság fogalma. Hangsúlyozza az oktatás fontosságát, az általános iskolától a felsőfokú képzésig. Ehhez kapcsolódva kívánom megjegyezni, hogy - bár Magyarországnak e téren is nagy lemaradással kell megküzdenie - hazánkban is találkozhatunk értékelendő kezdeményezésekkel e téren. Egyes jogi egyetemeken például az eddig csak valamilyen tantárgy részeként oktatott környezetvédelem új életet nyerhet, saját pályafutását Környezetvédelmi jog néven kezdheti meg. Néhány helyen már megvalósult, ahol pedig még nem, ott - így a Miskolci Egyetemen is - egy

²⁸ 1993-ban kezdődött, és az 5. akcióprogramig tart

²⁹ lásd: Európa zsebkönyv Az EU és Magyarország Euration Budapest 1995. 125.old.

"nagytestvér - tantárgy " keretein belül oktatják. (A Közigazgatási jog Különös részének alkotójaként ill. az Agrárjogban.)

Ezen kis kitérő után kanyarodjunk vissza az Akcióprogramhoz !

Az EU információs szolgáltatásaival is hozzájárul a környezeti tájékoztatás és a tudatosság kiépítéséhez.

Ennek egy intézményesített példája az Európai Környezeti Ügynökség³⁰, amelyet 1993-ban alapítottak. Fő feladata az EU környezetpolitikájának megismertetése és megvalósításának elősegítése. Az Ügynökség egy speciális, minden tagországra kiterjedő információs - hálózattal³¹ rendelkezik. A kialakított rendszer a társult országok csatlakozásával és közreműködésével is számol.

A Program 5 célszektorra összpontosítanak :

- ipar
- energetika
- közlekedés
- mezőgazdaság
- idegenforgalom

Ezen ágazatokra dolgoztak ki közösségi szintű célkitűzéseket. A tervbe vett megoldások fontos követelménye, hogy a környezet védelmén kívül az ágazatok jövedelmezősége és a fenntartható fejlődés esélye is javuljon.³²

Ezek a pontok a Nemzeti Környezetvédelmi Programunkban³³ is visszaköszönnek.

Az EU Környezetvédelmi Akcióprogramjai több, egymással összefüggő megoldásokat boncolgatnak, bonyolult terv - rendszerek.

Az előbbieken csak az alapelvek kapcsán emlegettem fel őket, részletes elemzését nem vállaltam föl.

A KÖZIGAZGATÁSI JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ

TORMA ANDRÁS*

A címben tételezett feladat megoldásakor két kérdéskörből indokolt kiindulni:

egyrészt tisztázni kell a közigazgatási jog fogalmát és szabályozásának fő tárgykörét, másrészt pedig - az előzmények vázlatos bemutatásával - utalni kell az Európai Unió lényegi sajátosságaira.

Mindezek nélkül ugyanis a későbbiekben kifejtendő és a jogharmonizációra vonatkozó fejtegetéseink nem nyernének megalapozást, "a levegőben lógnának".

1. A közigazgatási jog fogalma és fő tárgyköréi

Mint oly sok jogi jellegű fogalomnak, úgy a közigazgatási jog fogalmának is sok-sok definíciója látott napvilágot az eltelt, mintegy száz évben. Ezek közül nézetünk szerint a modern kor közigazgatásával és közigazgatási jogával leginkább az kompatibilis, amely szerint a közigazgatási jog "azon jogszabályok összessége, amelyek a közigazgatás szervezetét, eljárását és a működése során, a végrehajtó tevékenységével összefüggő társadalmi viszonyokat szabályozza". /1/

A fogalommal ellentétben a szakirodalom egységes a fő tárgyköröket illetően. Ennek értelmében a közigazgatási jog fő tárgyköréi átfogják a közigazgatás szervezetét (államigazgatási és önkormányzati szervek), a közigazgatási szervek eljárását, továbbá a közigazgatás működés során keletkező társadalmi viszonyok tartalmi meghatározását. A hagyományos terminológia szerint az első két kategóriába tartozó joganyag jelenti az Általános Részt, míg a harmadik kategóriába tartozó joganyag a Különös Részt.

³⁰ European Environment Agency

³¹ European Environment Information and Observation Network = EIONET

³² Európáról a katedrán Euro Info Service 1996. 92. old.

³³ Az Országgyűlés 83/1997. /IX.26./ OGY határozata

* DR. TORMA ANDRÁS

tanszékvezető egyetemi docens

Miskolci Egyetem ÁJK, Közigazgatási Jogi Tanszék

3515 Miskolc-Egyetemváros